

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

535

Vragen van de leden **Boucke** (D66), **Bontenbal** (CDA), **Erkens** (VVD) en **Grinwis** (ChristenUnie) aan de Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat over *de stijgende gasprijzen* (ingezonden 11 oktober 2021).

Antwoord van Staatssecretaris **Yeşilgöz-Zegerius** (Economische Zaken en Klimaat), mede namens de Minister van Economische Zaken en Klimaat (ontvangen 1 november 2021). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2021–2022, nr. 457.

Vraag 1

Wat zijn de laatst beschikbare cijfers over de te verwachten gasprijs en energieprijzen voor huishoudens komend jaar?

Antwoord 1

Het CBS publiceert maandelijks de gemiddelde energietarieven voor consumenten in de Statline tabel «gemiddelde energietarieven voor consumenten»¹. De laatst beschikbare cijfers over de gasprijzen en energieprijzen zijn de prijzen van september 2021. Het gaat daarbij om variabele leveringstarieven van 0,4054 per m³ voor aardgas en 0,1064 per kWh voor elektriciteit. De verdere ontwikkeling van de energieprijzen is erg onzeker en lastig te voorspellen.

Vraag 2

Is er bekend welk aandeel van de huishoudens hun prijs hebben vastgelegd voor een langere duur en daardoor komend jaar nog geen last hebben van de prijsstijging?

Antwoord 2

Op basis van gegevens van de ACM over de contracten van huishoudens heeft het kabinet in kaart gebracht welke huishoudens mogelijk te maken krijgen met een prijsstijging. Hieruit is geconcludeerd dat het overgrote merendeel te maken krijgt met een stijgende energierekening als gevolg van de stijgende energieprijzen. De ACM geeft aan dat ongeveer 45% van de huishoudens een variabel energiecontract heeft, waarvan de prijzen in de regel op 1 januari en op 1 juli aangepast worden. Daarnaast zijn er ook huishoudens met vaste contracten waarbij het contract binnen nu en een

¹ Voor de Statline tabel zie: <https://www.cbs.nl/nl-nl/cijfers/detail/84672NED>

paar maanden afloopt, hoeveel dit er precies zijn is niet bekend. Uiteraard is er ook een deel van de huishoudens dat niet of in mindere mate te maken krijgt met de stijging van de leveringstarieven.

Vraag 3

Op welke wijze is deze prijsstijging precies meegenomen in de koopkrachtplaatjes van het Centraal Planbureau in de Macro Economische Verkenning? Zit dat alleen in de geharmoniseerde consumentenprijsindex (hicp) of wordt dit op een andere wijze meegenomen?

Antwoord 3

De prijsstijging zit inderdaad voor de koopkrachtplaatjes in de inflatieraming. In de inflatieraming zit de prijsontwikkeling van goederen en diensten, waaraan consumenten hun geld uitgeven. Maatstaven hiervoor zijn de geharmoniseerde consumentenprijsindex (hicp) en de consumentenprijsindex (cpi). In de koopkrachtplaatjes wordt deze prijsontwikkeling (cpi) afgezet tegen de ontwikkeling van de besteedbare inkomens.

Vraag 4

Kunt u in beeld brengen welke huishoudens het meeste last hebben van de stijging komend jaar en hoe groot de groep huishoudens is die dit slecht op kan vangen?

Antwoord 4

Zoals ik in mijn antwoord op vraag 3 aangeef, blijkt uit gegevens van de ACM dat het overgrote deel van de huishoudens de komende maanden met een fors hogere energierekening te maken krijgt. Om te beoordelen in welke mate huishoudens deze stijging plaatsvindt en in welke mate huishoudens deze stijging op kunnen vangen hangt af van meerdere factoren, namelijk het type contract, de staat van de woning en het inkomen van een huishouden. Dit vergt dus een individuele beoordeling van de situatie van alle huishoudens. Die informatie is niet beschikbaar.

Vraag 5

Wanneer geeft u inzicht in de wijze waarop de 375 miljoen euro uit de motie-Hermans hieraan tegemoet komt en wordt verdeeld over de belastingvermindering Energiebelasting (EB) en Opslag Duurzame Energie (ODE) op elektriciteit in schijf 1? En wanneer wordt duidelijk hoe u de 125 miljoen euro verdeeld wordt over de Opslag Duurzame Energie (ODE) op elektriciteit in schijf 2 en 3, zoals de motie-Hermans vraagt?²

Antwoord 5

Om tegemoet te komen voor de stijgende energierekening als gevolg van de hoge gasprijzen op de korte termijn doet het kabinet incidenteel en alleen voor 2022 een tweetal aanpassingen in de energiebelastingen. Op deze manier is het mogelijk om op korte termijn een lastenverlichting te realiseren. De stijgende gasprijs verhoogt de energierekening, daarom verhoogt het kabinet ten eerste in 2022 incidenteel de belastingvermindering met 230 euro (inclusief btw). De belastingvermindering is een vaste korting op het belastingdeel van de energierekening en geldt voor iedereen.

De stijgende gasprijs vertaalt zich eveneens in een stijgende elektriciteitsprijs. Daarom wordt ten tweede in de energiebelasting in 2022 incidenteel het tarief op de eerste schijf elektriciteit verlaagd. Dit staat voor een huishouden met een gemiddeld verbruik ongeveer gelijk aan een verlaging van 200 euro (inclusief btw). Een huishouden met een gemiddeld verbruik ontvangt dus in totaal een tegemoetkoming van ongeveer 430 euro (inclusief btw) ten opzichte van waarvan is uitgegaan bij het Belastingplan 2022. Voor verdere toelichting verwijs ik naar brief die ik uw Kamer heb gestuurd op vrijdag 15 oktober jl. (Kamerstuk 29 023, nr. 272).

Het kabinet stelt voor om vanuit de motie Hermans (Kamerstuk 35 925, nr. 13) 500 miljoen euro in 2022 in te zetten voor de tijdelijke compensatie van de energierekening zoals hierboven is beschreven. Van de structurele reeks stelt het kabinet voor om vanaf 2023 200 miljoen euro naar voren te halen en te

² Kamerstukken II, 2021–2022, 35 925, nr. 13.

laten vervallen voor 2023 en verder. Dit om aan de urgente problematiek tegemoet te kunnen komen. Hiermee resteert 300 miljoen voor een structurele verlaging van de energierekening in de jaren 2023 en verder, waarbij een afgewogen verdeling zal moeten worden gemaakt tussen huishoudens en bedrijven. Het kabinet werkt nog aan de uitwerking van de motie Hermans vanaf 2023 en verder.

Vraag 6

Wat zijn wat u betreft de onderliggende oorzaken van de prijsstijging? Welke zijn daarvan exogeen en van korte duur en waarvan kan worden verwacht dat dit langer aanhoudt?

Antwoord 6

De gasmarkt is een mondiale markt. In heel Europa en Azië zijn de gasprijzen gestegen door diverse ontwikkelingen zoals omschreven in de antwoorden van de Minister van Economische Zaken en Klimaat op Kamervragen van Kamerlid Erkens (Brief met kenmerk: Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2021–2022, nr. 19) en in de bijgaande Kamerbrief Een deel van de prijsstijging van gas en veel andere grondstoffen is veroorzaakt door de onbalans op de markt als gevolg van het snelle economische herstel van veel wereldeconomieën na de maatregelen gedurende de coronapandemie. In Europa is onder meer tijdens de lockdown-maatregelen een achterstand ontstaan in gasproductie en onderhoud van gasinfrastructuur, bijvoorbeeld in Rusland en Noorwegen, wat leidde tot minder aanbod. De verwachting is dat deze onbalans tussen vraag en aanbod zich in het komende jaar zal herstellen. Ook de hoge prijzen bieden sterke marktprikkels voor de aanbod- en vraagkant om te reageren.

Daarnaast is de vraag naar gas ook gestegen door de grotere uitfasering van steenkool en het toenemend aandeel fluctuerend hernieuwbare elektriciteitsproductie. In de afgelopen maanden met relatief weinig wind in Europa en droogte in Brazilië moesten gasgestookte elektriciteitscentrales relatief veel flexibiliteit leveren. Ten slotte wordt de warmtevraag deels ingevuld door gas en zal een koude winter invloed hebben op de totale gevraagde volumes. Het niet te voorspellen weerbeeld heeft daarmee ook invloed op de vraag. Wat dit voor effecten op de prijs heeft, zal afhangen in hoeverre aan de aanbodkant kan worden ingespeeld op de fluctuaties in de vraag.

Vraag 7

In hoeverre draagt een stijgende stijging van de gasprijs bij aan de betaalbaarheid van de overstap naar duurzame energiebronnen? Is daarbij overwogen om de belasting op elektriciteit te verlagen om de energieprijzen te balanceren?

Antwoord 7

De hoge gasprijzen werkt door in de prijzen voor elektriciteit, omdat gascentrales nog voor een aanzienlijk deel voorzien in de Nederlandse (en Europese) elektriciteitsopwekking, en warmte. Door de hogere marktprijzen voor energie is de prijs die duurzame energiebronnen ontvangen voor het geleverde gas, elektriciteit en warmte hoger. Dit verkleint de noodzaak voor subsidie. Op dit moment is de verwachting in de markt dat de recente prijsstijging incidenteel van aard is en na de winter zal afzwakken, daarom zal de impact op investeringsbesluiten voor duurzame energiebronnen mogelijk beperkt zijn, aangezien die gebaseerd zijn op de gehele levensduur van een project.

Op 15 oktober 2021 is middels een brief (Kamerstuk 29 023, nr. 272) aan uw Kamer gecommuniceerd dat het kabinet een tijdelijke verlaging van het tarief in de 1^e schijf elektriciteit en de verhoging van de belastingvermindering gaat doorvoeren per 2022. Hiermee wordt voorzien om een lastenverlichting te bieden aan huishoudens en het mkb ter gedeeltelijke compensatie van de stijging in de energierekening. Hierbij is gekozen voor verlaging van het tarief op elektriciteit om zo gericht mogelijk huishoudens en het mkb te compenseren. Het is echter niet mogelijk en bovendien niet wenselijk om via de tarieven van de energiebelasting, die jaarlijks vastgesteld worden, structureel te compenseren voor fluctuerende energieprijzen om een «constant» integraal tarief te realiseren. Een dergelijke maatregel, zal tegen uitvoeringstechnische problematiek aanlopen. Het zou namelijk betekenen dat de

overheid een eventuele verhoging van het leveringstarief compenseert via het belastingtarief.

Vraag 8

Wat vindt u van de oplossing die in Frankrijk is gekozen met het bevriezen van de aardgasprijs?³

Antwoord 8

Deze oplossing van gereguleerde prijzen past in een markt met een traditie van overheidsinterventie in prijzen. In Nederland kennen wij bewust geen gereguleerde energietarieven, omdat dergelijk ingrijpen in marktprijzen verstoring werkt. De prijzen geven dan namelijk geen efficiënte informatie meer aan de markt over vraag en aanbod. Als leveranciers hun kosten niet meer mogen terugverdienen kunnen ze zich terugtrekken van de markt of mogelijk failliet gaan. Ook werken gereguleerde prijzen vaak als een belemmering voor nieuwe toetreders en voor nieuwe investeringen. Wanneer de overheid ingrijpt in de marktprijzen is het risico groot dat de overheid vervolgens geconfronteerd wordt met schadeclaims van bedrijven die zeer complexe uitvoering vragen. Een dergelijke maatregel kan ook tot hogere totale nationale kosten leiden omdat energieleveranciers geen directe prikkel meer ervaren om de inkoopstrategie te optimaliseren. Daarnaast zullen de leveranciers die de meest risico hebben genomen, dat wil zeggen het minst hebben ingekocht via lange termijn contracten, de grootste compensatie nodig hebben. Dit kan leiden tot een verkeerde prikkel voor de leveranciers ook op de langere termijn. Daarom is gekozen om de betaalbaarheid van de energierekening van huishoudens te borgen via een combinatie van sociaal armoedebeleid en in het kader van de huidige hoge gasprijzen door een tijdelijke verlaging van het belastingendeel van de energierekening.

Vraag 9

Wat zijn de details van het Franse voorstel? Wie loopt het financiële risico als de gasprijs verder stijgt, de energieleveranciers of de overheid?

Antwoord 9

Frankrijk kent al een systeem van gereguleerde energieprijzen op de eindverbruikersmarkt. In Frankrijk stijgt het gereguleerde energietarief gas vanaf november met 12,6% en wordt dan vastgezet voor een periode van 18 maanden vanaf oktober. De overheid rekent er op dat de groothandelsprijzen in april weer zullen dalen, maar dan worden de gereguleerde prijzen niet verlaagd. Daarmee kunnen de energiebedrijven de eventuele verliezen uit de winterperiode compenseren. Indien dit vermeende voordeel niet opweegt tegen nadeel, dan is compensatie van energieleveranciers mogelijk. Hierdoor ligt het financiële risico uiteindelijk alsnog bij de overheid. Naast de prijsregulering kent de Franse overheid ook vouchers toe van 100 euro voor inwoners onder een bepaalde inkomensgrens.

Vraag 10

In hoeverre is de korting op de energiebelasting (zoals afgesproken in motie-Hermans) toereikend om lage inkomens tegemoet te komen voor de hogere gasprijzen? Verkent u aanvullende maatregelen om te voorzien dat lage inkomens niet hard worden geraakt worden door de hogere gasprijs en wordt daarbij ook rekening gehouden met de (degressieve) tariefstructuur van de energiebelasting?

Antwoord 10

Op 15 oktober heeft het kabinet uw Kamer ingelicht over het voornemen om lastenverlichting te bieden voor huishoudens en het mkb om de stijging van de energierekening als gevolg van de hoge gasprijzen gedeeltelijk te compenseren (Kamerstuk 29 023, nr. 272). Het kabinet heeft de afgelopen weken bekeken hoe de compensatie voor de stijgende energieprijzen het beste kan worden vormgegeven. Idealiter wordt de compensatie zo specifiek

³ De Volkskrant, 1 oktober 2021 (<https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/frankrijk-bevriest-aardgasprijs-om-energierekening-betalbaar-te-houden-b5faced/>)

mogelijk vormgegeven, zodat het enkel terecht komt bij diegenen die daadwerkelijk de compensatie nodig hebben. Dit is echter mede vanwege de grote verschillen in de gevolgen voor specifieke huishoudens niet mogelijk. Het kabinet heeft er daarom voor gekozen om de stijging van de lasten te dempen op de plek waarop deze terecht komen, namelijk de energierekening. De stijgende gasprijs verhoogt de energierekening, daarom verhoogt het kabinet ten eerste in 2022 incidenteel de belastingvermindering met 230 euro (inclusief btw). De belastingvermindering is een vaste korting op het belastingdeel van de energierekening en geldt voor iedereen waardoor deze tot een relatief groot inkomenseffect bij lagere inkomens leidt ten opzichte van hogere inkomens. De stijgende gasprijs vertaalt zich eveneens in een stijgende elektriciteitsprijs. Daarom wordt ten tweede in de energiebelasting in 2022 incidenteel het tarief op de eerste schijf elektriciteit verlaagd. Huishoudens vallen in de regel allemaal binnen de eerste verbruiksschijf van de energiebelastingen, waardoor een aanpassing van het tarief in de hogere schijven niet relevant is voor huishoudens.

Daarnaast is het van belang om ook in te zetten op het bieden van handelingsperspectief voor huishoudens. Door woningen en gebouwen beter te isoleren en stapsgewijs over te stappen van aardgas naar (duurzame) warmtealternatieven wordt het energieverbruik omlaag gebracht. Hier is met het klimaatbeleid voor de gebouwde omgeving door de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties reeds op ingezet met verschillende maatregelen, zoals de standaard voor woningisolatie en het bij Prinsjesdag aangekondigde budget van cumulatief 514 miljoen euro voor het nationaal isolatie programma en hybride warmtepompen. Het kabinet wil daarnaast op korte termijn maatregelen nemen die direct effect hebben op de energierekening van de huishoudens die relatief hard worden getroffen door de stijgende energierekening.

Recent onderzoek van TNO laat zien dat met name huishoudens met lagere inkomens in slecht geïsoleerde woningen te maken hebben met energieremoede, waarvan ongeveer 75% in een corporatiewoning woont. Daarom heeft het kabinet 150 miljoen euro gereserveerd om kwetsbare huishoudens met een hoge energierekening en/of een slechte energetische staat van hun woning te ondersteunen via gemeenten, die in buurten waar veel energieremoede voorkomt gericht aan de slag kunnen gaan. Gemeenten bepalen zelf hoe ze dit doen, ook in overleg met woningcorporaties. Dit kan bijvoorbeeld via het uitgeven van vouchers waarmee energiebesparende producten gekocht kunnen worden, met energieboxen met bijvoorbeeld radiatorfolie en ledlampen of het geven van energieadvies door energieteams die langs huishoudens gaan. De aanpak richt zich zowel op huur- als koopwoningen en is aanvullend op het nationaal isolatie programma, waarover de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties u binnenkort nader zal informeren.

Vraag 11

Welke andere (tijdelijke) oplossingen ziet u buiten de gebaande paden om grote problemen bij huishoudens te voorkomen en bent u bereid om deze voor te bereiden voor als de gasprijs nog verder stijgt?

Antwoord 11

De ontwikkeling van de gasprijs is erg onzeker. Het kabinet houdt daarom de komende periode een vinger aan de pols als het gaat om de ontwikkeling van de energieprijzen. Daarnaast onderstreept de huidige situatie op de gasmarkt het belang van een betrouwbare en betaalbare energievoorziening. In de toekomst zal onze energievoorziening steeds vaker te maken kunnen krijgen met volatiliteit in de energieprijzen. Het is daarom van belang om nader in kaart te brengen wat er nodig is om ook in de toekomst te zorgen dat energie voor alle huishoudenstegen een betaalbare prijs beschikbaar is. Het kabinet zal hier op korte termijn uw Kamer nader over informeren. Zie het antwoord bij vraag 10 en de recent verstuurde brief aan uw Kamer over de hoge gasprijzen en de (Kamerstuk 29 023, nr. 272) voor een toelichting op de maatregelen die nu getroffen worden en de maatregelen die onderzocht zijn om huishoudens te ondersteunen.

Vraag 12

Heeft u voorbeelden van hoe andere landen binnen de Europese Unie met de hoge gasprijs omgaan?

Antwoord 12

Gezien er sprake is van een Europese energiemarkt is er ook in andere Europese landen sprake van snel stijgende energiekosten door de hogere gasprijzen. Landen gaan daarbij wel verschillend om met de prijsstijgingen. Een aantal landen, waaronder Duitsland, heeft op dit moment geen maatregelen genomen. Frankrijk heeft de energieprijzen die leveranciers kunnen doorberekenen aan huishoudens gemaximeerd. Spanje kijkt naar de mogelijkheden om de winsten van hernieuwbare energieprojecten zwaarder te belasten en deze inkomsten ten goede te laten komen aan consumenten. In België is het sociale tarief uitgebreid en verlengd. Dit sociale tarief is een gunstig tarief voor elektriciteit en/of aardgas voor bepaalde huishoudens. Ook hebben enkele landen maatregelen genomen voor specifieke groepen, door bijvoorbeeld het verstrekken van energievouchers.

Vraag 13

Kunt u deze vragen beantwoorden voor het herfstreces?

Antwoord 13

Ik deel de urgentie en heb gestreefd naar zo spoedig mogelijke beantwoording.